

Mykola Hordienko
*Candidate of Economic Sciences, Full Professor,
Professor at the Department of Accounting and Taxation
Sumy National Agrarian University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7524-8893>*

Гордієнко М.І.
*кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумського національного аграрного університету*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-501-3-12>

MILITARY TAX IN THE TAX SYSTEM OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF THE STATE OF MARTIAL

ВІЙСЬКОВИЙ ЗБІР У ПОДАТКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті 67 Конституції України визначено обов'язок кожного громадянина сплачувати своєчасно і в повному обсязі податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом [1]. Функціонування держави, як такої, та виконання нею завдань і повноважень, напряму залежить від сумлінного виконання обов'язку кожним платником податку щодо своєчасності та повноти сплати податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів.

Звичайно питання податків завжди було актуальним і таким воно і залишиться. Як показують історичні факти, жоден елемент суспільного життя, жодне суспільне явище не викликало і не викликає більш суперечливого ставлення, ніж податки. Ми бачили і бачимо різні погляди відносно застосування податкових зобов'язань – від обурення та ненависті, до визнання та усвідомлення їх важливості.

Перш ніж приступити до написання даної роботи, нами були проведені ґрунтовні дослідження літературних джерел, щодо думок і поглядів видатних світових науковців та діячів, відносно сутності податків та їх ролі і значення у розвитку суспільства та держави. Мабуть не випадково на фасаді Міністерства внутрішніх доходів США, викарбовано «Податки – це ціна цивілізованого суспільства». З цим не можна не погодитися, разом з цим, слід відмітити, податки – це не лише ціна цивілізованості, це також ціна конкретних, зрозумілих і близьких кожному громадянину дій держави щодо: добробуту, миру, захисту тощо. Таким чином, слід зазначити що суспільство здійснюючи платежі на користь держави, хоче і вимагає, щоб держава в свою чергу забезпечила своєму народові мир та процвітання [6].

Діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації справляння податків та податкових платежів у централізовані фонди грошових ресурсів держави, це не що інше, як державна податкова політика, як один із ключових напрямів економічної політики держави.

Центральним органом виконавчої влади в Україні, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику виступає Державна податкова служба України.

Основним документом, що регулює відносини, пов'язані зі встановленням, зміною та скасуванням податків і зборів в Україні, вичерпний перелік податків і зборів, що справляються в Україні, порядок їх адміністрування, відповідальність за порушення податкового законодавства є Податковий кодекс України (ПКУ).

У статті 6 Розділу 1 ПКУ розкрито сутність понять податок та збір (платіж, внесок), де ключовим виступає обов'язковість платежу до відповідного бюджету або на єдиний рахунок [2]. Отже податкові надходження є фінансовою основою формування дохідної частини державного бюджету, задля подолання викликів сьогодення. Повномасштабна війна в Україні, впливає на всі сфери суспільних відносин, особливо актуальним є вдосконалення податкової та бюджетної системи держави.

Відповідно до чинного законодавства, податкова система – це закріплена законодавством сукупність податків, які стягуються, а також принципів, форм і засобів їх побудови. Вона забезпечує концентрацію в безпосередньому розпорядженні держави фінансових ресурсів для вирішення найголовніших загальнодержавних та соціальних завдань.

Дослідивши сукупність загальнодержавних та місцевих податків і зборів, які закріплені в Податковому кодексі України, відмічаємо, що наймолодшим складником податкової системи України є військовий збір. Однак проведені дослідження нормативно-правового врегулювання питань справляння військового збору, дало можливість окреслити проблему, військовий збір не включено до переліку загальнодержавних податків та зборів відповідно до статті 9 Податкового кодексу України. Установлення військових податків чи зборів у різних податкових системах світу зумовлювалося необхідністю залучення до бюджету додаткових фінансових ресурсів з метою задоволення військових потреб під час воєнних дій [2].

В Україні з метою забезпечення фінансування заходів з підвищення обороноздатності держави у липні 2014 року було запроваджено новий загальнодержавний збір – військовий збір. Відповідно статті 16¹ Закону України № 1621-VII від 31 липня 2014 року військовий збір встановлюється тимчасово до 01 січня 2015 року [3].

Як було відображено в Пояснювальній записці до вище вказаного Закону, збір справлятиметься за ставкою 1,5% з доходів фізичних осіб у формі заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; виграшу в державну та недержавну грошову лотерею, виграш гравця (учасника), отриманий від організатора азартної гри.

Проте 28 грудня 2014 року Законом №71-VIII були внесені зміни до Податкового кодексу України, зокрема і в частині військового збору, слова і цифри «до 01 січня 2015 року» змінено словами «до набрання чинності рішення Верховної Ради України про завершення реформи Збройних Сил України» [4].

Урядом України була розроблена та представлена «Національна стратегія доходів до 2030 року», де зокрема зазначено, що з початком повномасштабного вторгнення російської федерації економіка держави функціонує в умовах безпрецедентних безпекових викликів [5]. На сьогодні практично неможливо обрахувати обсяги необхідної фінансової підтримки для відновлення країни, згідно офіційної оцінки Світового Банку лише за перший рік війни прямі збитки в Україні сягнули понад 135 млрд. доларів США.

Національна стратегія доходів України – це свого роду дорожня карта реформування податкової та митної системи, удосконалення процедур адміністрування, яка необхідна для забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі. Прийняття Національної стратегії, ще раз наглядно засвідчує наміри уряду щодо пошуку шляхів збільшення доходів бюджету, має на меті покращити ставлення громадськості та платників податків до повноти сплати податків, сприятиме досягненню фіскальних орієнтирів.

Виходячи з нагальних загальнодержавних потреб сьогодення значна увага урядовців, народних депутатів та бізнесу направлена на досягнення компромісу в питаннях оподаткування у період дії воєнного стану, перш за все в питаннях фінансування військових потреб. Згідно Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» (реєстраційний № 11416-д від 30.08.2024 року), з доопрацюваннями, який був проголосований в сесійній залі Верховної Ради України вніс суттєві зміни особливо в частині оподаткування військовим збором.

Зокрема в частині військового збору:

- підвищення ставки військового збору до доходів фізичних осіб з 1,5 до 5 %;
- встановлення обов'язку сплати військового збору:
- у розмірі 10 % в розрахунку однієї мінімальної заробітної плати на місяць фізичними особами підприємцями – платниками єдиного податку першої, другої та четвертої груп;
- у розмірі 1 % від доходів, визначених статтею 292 ПКУ платниками єдиного податку третьої групи.

Таким чином, підводячи підсумок вище викладеного доцільно відмітити позитивні зрушення в системі оподаткування, але ряд питань залишаються не вирішеними, або сумнівними, зокрема:

- не визначена база оподаткування військовим збором;
- порушуються принципи соціальної справедливості та економічної ефективності;
- об'єкт оподаткування військовим збором визначено таким чином, що фактично виникає подвійне оподаткування доходів громадян;
- надходження військового збору зараховуються до державного бюджету, а не окремого цільового фонду.

Література:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР (в редакції від 01.01.2020 року № 27-ІХ). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 02 грудня 2010 року (у редакції Законів № 3706-ІХ, 3813-ІХ від 01.10.2024 року). Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України: Закон України № 1621-VII від 31 липня 2014 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-VII#Text>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи: Закон України № 71-VIII від 28 грудня 2014 року. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/71-19#Text>
5. Про схвалення Національної стратегії доходів до 2030 року: розпорядження № 1218-р від 27 грудня 2023 року. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/proskhvalennia-natsionalnoi-strategii-dokhodiv-do-2030-s1218-271223>
6. Маркова Л.Г., Алексєєва Р.О. Військовий збір: теоретичний аспект. *Інтернаука*. 2015. № 3. С. 31-36. URL: <https://www.inter-nauka.com/>